

سفر نامه

بازدید از زادگاه زرتشت
تخت سلیمان،
شهر پنج قوم ایرانی

آرزو احمدزاده، راهنمای طبیعت گردی

بعد از چند هفته طبیعت گردی و گشت و گذار در دل جنگل‌ها و طبیعت زیبای ایران، دیگر وقت آن رسیده است که گذری بر تاریخ ایران نیز داشته باشیم و سری به اماکن تاریخی بزنیم. تاریخ گردی ما از آنجا شروع شد که تصمیم گرفتیم برای بازدید از شهر تاریخی تخت سلیمان به سمت تکاب برویم. صبح جمعه پس از صرف صبحانه، به سمت جاده بیجار حرکت کردیم. بعد از پلیس راه بیجار تابلو تکاب را دیدیم که سمت راست جاده دوراهی را نشان می‌داد. این جاده به جاده معدن معروف است و آثار معدن را در اطراف جاده به وضوح می‌بینید. بالاخره به تخت سلیمان رسیدیم که از سوی یونسکو به عنوان میراث جهانی شناخته شده است و طرح‌های بزرگی برای بازسازی و کاوش در آن در دست اجراست. تخت سلیمان در گذشته نزدیک، «تصرت آباد» و در گذشته دور «گنجک» نامیده می‌شد. گفته شده که تخت سلیمان همان «فره‌اسپه» پایتخت ایران اشکانی بوده است. رومیان این شهر را «گنژک»، ارمنی‌ها «کادزا»، یونانی‌ها «گنژکا»، حکیم ابوالقاسم فردوسی در شاهنامه «چیچست» و در اوستا «چئی چست» خوانده‌اند، امروزه تمام این نام‌ها از بین رفته و این محل را از روی پادشاه یهودی، سلیمان برگرفته‌اند و «تخت سلیمان» می‌نامند. این شهر باستانی در دوره‌های گوناگون مکان زندگی اقوامی مانند مادها، هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان و مغولان بوده است. یکی از شهرهایی که در نظر برخی از پژوهشگران حدس زده می‌شود زادگاه زرتشت باشد، شهر گنجک یا همان تخت سلیمان است. وارد مجموعه تخت سلیمان که می‌شود فرد و شکوه ایرانی را به وضوح می‌توانید ببینید. دریاچه‌ای به رنگ آبی تیره در وسط این مجموعه تاریخی هر چه بیشتر به شکوه اینجایم افزاید.

دریاچه‌ای که هیچ آبی به آن نمی‌ریزد و در اصل چشمه‌ای است رسوبی در عمق ۱۲۰ متری و رسوب‌های حاصل از این املاح در طول قرن‌ها، لبه چشمه را به اشکال گوناگون درآورده است. در بخش غربی مجموعه ایوانی وجود دارد که برای استحکام و جلوگیری از ریزش و از بین رفتن آن کار شده است. این مجموعه تخت سلیمان از سال‌ها به جزئی از مجموعه تخت سلیمان تبدیل شده است، به گونه‌ای که سازه بسیار از عکاسان به هنگام غروب خورشید است. به قسمت شمالی مجموعه در جایی که به آتشکده آذرگشسب معروف است می‌رویم. این آتشکده یکی از سه آتشکده برجسته‌ترین ساسانیان بوده است و یکی از مقدس‌ترین مکان‌های مذهبی که به دست هراکلیوس همراه با سه هزار خانه افزایش آتش زده شد و از بین رفت و اکنون با مرمت و بازسازی قسمتی از آتشکده قابل دسترسی و بازدید است. بعد از قدم زدن در کوچه پس کوچه‌های باستانی تخت سلیمان در کنار دریاچه نیلگون مجموعه می‌نشینیم. آرامشی که اینجا حکمفرماست بی‌اندازه دل‌نشین است. آیا در زمان فرهاد چهارم و اردشیر یکم و خسرو پرویز هم اینجا همین قدر آرام بوده است؟ کمی انظر فتر از تخت سلیمان کوهی مخروطی شکل و میان تهی قرار دارد که به زندان سلیمان معروف است. چنین گفته می‌شود که اینجایمانی محل دریاچه‌ای بوده که تجمع رسوبات در دهانه باعث بسته شدن و در نتیجه خشک شدن دریاچه شده است. کنار دهانه که می‌ایستی خوبی عجیب وجودت را فرامی‌گیرد.

کاخ مرمر

این کاخ در محل تقاطع خیابان امام خمینی و خیابان ولیعصر واقع شده است. بنای این کاخ به دستور رضا شاه پهلوی و به دست معماران معروف آن زمان ساخته شده است. گفته می‌شود که نقشه اصلی این کاخ توسط خود رضا شاه طرح شده بود اما معمارانی که دست‌اندر کار ساخت آن بودند خیلی زود از کار اخراج شدند و ادامه کار به دست لئون تادوسیان معمار ایرانی-ارمنی معروف آن زمان داده شد و به سرانجام رسید. زمین این بنا متعلق به شاهزادگان قاجاری و از جمله خاندان فرمانفرمایان بود که با به قدرت رسیدن رضا شاه مصادره شد. گنبد زیبای این بنا بر گرفته از گنبد مسجد شیخ لطف‌الله اصفهان است که به وسیله استاد حسین لر زاده کاشی کاری شده است. ساختمان کاخ مرمر در سال ۱۳۱۶ به پایان رسید و در ساختن آن اساتید معماری و هنرهای تزئینی سنتی مانند استاد محمد کاظم صنیع خاتم و حسین طاهر زاده بهزاد مشارکت داشتند.

این کاخ در ابتدایه عنوان محل زندگی و کار رضا شاه مورد استفاده قرار گرفت و تا پیش از تدوین قانون خزانه ملی، جواهرات سلطنتی از کاخ گلستان به این کاخ منتقل شده و در زیر زمین آن نگهداری می‌شد. در دوره محمد رضا شاه، این کاخ به عنوان دفتر رسمی شاه و محل برگزاری ملاقات‌ها و شرفیاب‌ها استفاده می‌شد. مراسم ازدواج محمد رضا شاه با فوزیه و نامزدی او با فرح پهلوی در این کاخ برگزار شده است. با وقوع حادثه ترور شاه در محوطه این کاخ و انتقال دفتر کار شاه به کاخ صاحبقرانی، این کاخ در سال ۱۳۵۵ به موزه تبدیل شد و تا سال ۵۷ با عنوان موزه پهلوی قابل بازدید برای عموم مردم بود. از جمله موارد به نمایش آمده در این موزه، لباس افسری و کلاه گلوله خورده شاه در واقعه ترور ۱۵ بهمن ۱۳۳۷ بود.

پس از انقلاب، موزه تعطیل شد و از این کاخ مدتی به عنوان مقر کمیته انقلاب اسلامی استفاده می‌شد. پس از مدتی این کاخ متروک ماند تا در اواسط دهه ۱۳۷۰ خورشیدی، مجمع تشخیص مصلحت نظام به این کاخ نقل مکان کرد. امروزه از این بنا در مکاتبات دولتی به عنوان ساختمان قدس یاد می‌شود. بخش‌هایی از کاخ مرمر در سال ۱۳۸۷ مرمت و بازسازی شد.

عمارت بهارستان

عمارت بهارستان تهران، کاخ بهارستان یا دارالشورای ملی ایران نام ساختمانی تاریخی در مجموعه بهارستان تهران و مربوط به سده ۱۳ خورشیدی است. از این ساختمان برای برگزاری نشست‌های مجلس شورای ملی استفاده می‌شد. مجموعه بناهایی قرار گرفته در باغ بهارستان تهران که به نام‌های عمارت بهارستان، دارالشورای ملی ایران و کاخ بهارستان نیز شهرت دارد، از دیگر جاذبه‌های گردشگری در تهران است که توسط میرزا حسین خان سپهسالار قزوینی و در سال ۱۲۸۹ هجری قمری احداث و به عنوان سکونتگاه وی انتخاب شد. در عصر حاضر این مجموعه به بخش‌های مختلفی از جمله موزه‌ی مجلس شورای اسلامی، امور تشریفاتی و محل برگزاری همایش‌های مختلف تقسیم‌بندی شده است.

مخصوص شاه و خانواده وی نیز در آن در نظر گرفته شده بود.

این کاخ امروزه شامل مجموعه‌هایی نفیس از تابلوهای نقاشی هنرمندان ایرانی و خارجی، ظروف چینی خارجی و اشیای تزئینی است که امروزه به عنوان موزه در معرض دید مردم و علاقه‌مندان برای بازدید قرار دارد. اکنون محوطه کاخ شامل کاخ اختصاصی نیاوران، کاخ صاحبقرانی و کوشک احمدشاهی، موزه جهان نما، کتابخانه تخصصی، موزه خودرهای اختصاصی کاخ نیاوران و باغ کتیبه‌ها است.

کاخ شهربانی

یکی دیگر از کاخ‌های زیبای تهران کاخ شهربانی است. این کاخ به دستور رضاشاه ساخته شد. طراحی بیرونی این ساخت الهام گرفته از ساختمان‌های باستانی ایران بویژه تخت جمشید است، اما داخل کاخ و تزئینات داخلی آن بر اساس معماری اروپایی ساخته شده است. رضاشاه این ساختمان را برای اداره امور شهربانی ساخت. این ساختمان که در ضلع شمالی خیابان امام خمینی قرار دارد، هم‌اکنون مورد استفاده وزارت امور خارجه است.

عمارت مسعودیه

عمارت مسعودیه تهران واقع در بهارستان، یکی دیگر از ساختمان‌های بی‌نظیر تهران است. سابقه این عمارت به عهد قاجار می‌رسد. این عمارت به دستور ظل‌السلطان ساخته شد. امروزه زیبایی دلفریب این عمارت گردشگران داخلی و خارجی بسیاری را به سمت خود سوق می‌دهد. عمارت مسعودیه به همراه باغ نگارستان، باغ لاله‌زار و باغ سردار ایروانی یکی از اماکنی است که در محدوده شمال حصار شاه طهماسبی تهران در عصر ناصر بنا شده و همچنان که خصوصیات باغ‌های ایرانی را داراست با نقش مایه‌ها و عناصری از معماری فرنگی مزین شده است. نام این عمارت نیز بر گرفته از نام مسعود میرزا به مسعودیه شهرت یافته است و معمار این بنا استاد شعبان معمار باشی است. مجموعه عمارت مسعودیه شامل ۵ عمارت دیوانخانه، سفره‌خانه، حوضخانه، عمارت سید جواد، عمارت مشیرالملکی و عمارت سردر، معمولا: گنج‌بری، کاشی کاری، خطاطی، نقاشی دیواری و به طوری کلی تزئینات نفیس، تقسیم‌بندی‌های فضایی و عملکردهای متنوع است. این مجموعه تاریخی دارای ۷ کتیبه است که دو کتیبه در سردر اصلی، یک کتیبه در سردر کالسکه‌رو، دو کتیبه در عمارت دیوان‌خانه و دو کتیبه نیز در عمارت مشیریه قرار دارد.

تهران، پایتخت کاخ‌نشینی ایران

محللی است که دولت‌های امروزی از آن برای اقامتگاه مهمانان ویژه استفاده می‌کنند. این قسمت از کاخ در واقع اقامتگاه و کاخ تاج‌الملوک، همسر رضاشاه و مادر پهلوی دوم بوده است.

کاخ سعدآباد

کاخ سعدآباد یکی از دیگر از کاخ‌های زیبای ایران است. این کاخ بنایی است که در بخش شمالی تهران و در یکی از خوش آب و هواترین قسمت‌های تهران یعنی دربند، و مساحت آن در حدود ۱۱۰ هکتار است. کاخ سعدآباد در دوره قاجار به قصد محل استقرار تابستانی شاهان این سلسله بنا شد. این کاخ در دوره اول و دوم پهلوی نیز مورد استفاده قرار گرفت. مجموعه کاخ سعدآباد شامل ۱۸ موزه است که هر کدام یک کاخ مخصوص خانواده شاهنشاهی بوده است. گفته شده آخرین کاخی که در مجموعه سعدآباد ساخته شد، مربوط به لیلیا پهلوی بوده است. در مصالح این بنا از سرب نیز استفاده شده است. دلیل استفاده از فلز سرب در این بنا را ایجاد مقاومت سازه در برابر فرسایش دانسته‌اند. کاخ سفید یا کاخ موزه ملت سعدآباد را می‌توان بزرگ‌ترین بخش کاخ‌های سعدآباد دانست. کاخ سبز در سال ۱۳۱۰ شمسی به دستور رضاشاه پهلوی ساخته شد. این کاخ که با سنگ مرمر ساخته شده، دارای تزئینات گچ‌بری زیبایی است. در این کاخ پرده‌های دارای نقاشی‌های رنگ‌روغن است که محتوای آن‌ها را داستان‌های شاهنامه فردوسی تشکیل می‌دهد. تالارهای این کاخ به سبک اشرافی فرانسه تزئین شده‌اند.

از معروف‌ترین و زیباترین کاخ‌های مجموعه سعدآباد می‌توان به کاخ موزه سبز و کاخ احمدشاه اشاره کرد. کاخ سبزی جز مهم‌ترین بخش‌های مجموعه سعدآباد است. این کاخ دارای تزئینات زیبایی از هنر تهذیب و خاتم کاری است که بر زیبایی کاخ افزوده است. سقف این کاخ به شکل نقش یک فرش است که با خلاقیتی غیرقابل توصیف توجه بازدیدکنندگان را به خود جلب می‌کند. در این کاخ اشیای نفیسی مربوط به تاریخ اروپا در معرض دید قرار دارد که بسیار قابل توجه‌اند.

کاخ احمدشاه قدیمی‌ترین کاخ موجود در مجموعه سعدآباد است و از آن به عنوان دفتر موزه استفاده می‌شود. بخشی از همین کاخ امروزه در اختیار نهاد ریاست جمهوری قرار دارد. یکی دیگر از بخش‌های کاخ امروزه با نام جمهور شهرت دارد،

طبقه است. این ساختمان در حدود ۳۵ متر ارتفاع دارد که در زمان ساخت خود بلندترین بنای شهر تهران بود. این بنا در روزگار خود، زیباترین بنای شهر تهران بود و اولین بار در شهر تهران بر بالای شمس‌العماره ساعتی که ملکه ویکتوریا به شاه قاجار داده بود بر فراز شمس‌العماره نصب شد. امروزه این مجموعه کاخ‌ها از غنی‌ترین جاذبه‌های گردشگری ایران هستند که هر کدام تبدیل به موزه‌های شده‌اند که علاقه‌مندان می‌توانند در طول روز از آن دیدن کنند.

بزرگ‌ترین کاخ در مجموعه کاخ گلستان، کاخ تالار سلام است. این کاخ به تقلید از ساختمان موزه‌های سلطنتی اروپا ساخته شد. وجه تسمیه نام کاخ بر اساس کار ویژه این کاخ که مراسم استقبال در آن صورت می‌گرفت، در نظر گرفته شد. امروزه این اتاق نیز به موزه‌ای تبدیل شده است که ماکتی از جواهرات ملی ایران را در آن جای داده‌اند.

یکی دیگر از بخش‌های کاخ گلستان دارالاماره است. این قسمت از کاخ، قدیمی‌ترین بخش کاخ گلستان است. ساخت این بخش را به دوران کریم‌خان زند نسبت می‌دهند. در دوره‌های بعد این بنا به دست آقامحمدخان قاجار افتاد و او بسیاری از بخش‌ها و وسایلی ارگ کریم‌خانی را به این بنا انتقال داد که مشهورترین آن‌ها ایوان تخت مرمر است. در این کاخ برای تراشیدن تخت از اساتید مشهور اصفهان استفاده شد و تلاش شد تا تخت را بر اساس توصیفات شاهنامه از تخت جمشید، شاه پیشدادی ایران بسازند. بر این اساس فرشته و دیوهایی که در زیر تخت قرار دارند و تخت بر دوش آن‌ها حمل می‌شود، بر گرفته از همین داستان‌ها است.

خلوت کریم‌خانی یکی دیگر از بخش‌های مهم کاخ گلستان است که حوض آن نیز در نقاشی زیبایی کمال‌الملک مشهور شد. عمارت بادگیر معروف به محل تاجگذاری مظفرالدین‌شاه است. این بخش که دارای تزئینات زیبایی معرق کاری است یکی دیگر از بخش‌های کاخ گلستان است. موزه مردم‌شناسی کاخ گلستان که در محل کاخ ایبض (کاخ سفید) قرار دارد، از دیگر بخش‌های کاخ است.

کاخ‌های زیبای تهران، گوشه‌ای از میراث تاریخی غنی ایران دوره معاصر هستند که گردشگران داخلی و خارجی بسیاری از آن‌ها دیدن می‌کنند.

در تهران کاخ‌های زیبایی از دوره قاجار بازمانده است که در دوره‌های بعد به فضاهای آن‌ها اضافه شد و مرمت‌هایی در آن‌ها صورت گرفت و مورد استفاده قرار گرفتند. برخی از این کاخ‌ها نیز ویران شدند و به جای آن‌ها کاخ‌های جدیدی در دوره پهلوی از نو ساخته شد تا شکوه این حاکمیت بیشتر در چشم دنیا دیده شود. کاخ‌هایی که از دوره قاجار برجای مانده است نسبت به ساخته‌های دوره پهلوی ساده‌تر هستند. به این دلیل که ایران دوره پهلوی سعی در بازگشت شکوه حکومت‌های باستانی را داشت و با کشور‌های خارجی بیشتری نسبت به عصر حاکمیت قجر روابط سیاسی داشت، به این منظور کاخ‌های مورد استفاده عصر خود را هر چه باشکوه‌تر در چشم سیاستمداران دنیا، نشان می‌داد.

کاخ‌های تهران به دلیل داشتن سابقه کم در ساخت بنا، توانسته‌اند اصل خود را حفظ کنند و همین امر سبب شده است که این بناها آسیب کمتری ببینند. تهران به دلیل داشتن این جاذبه‌های ویژه و جذاب، شهری متفاوت‌تر از شهرهای دیگر ایران است...

کاخ گلستان

شاید زیباترین کاخ از مجموعه کاخ‌های تهران و نگین انگشتری این کاخ‌ها را بتوان کاخ گلستان دانست. این کاخ دارای سابقه بسیار است. کاخ گلستان یک مجموعه کاخ است که بنای آن در زمان یک سلسله ساخته شده و سپس در طول زمان در دوره‌های بعد محوطه‌هایی به آن اضافه شده است. تاریخ ساخت بنا را در زمان شاه عباس صفوی دانسته‌اند. کاخ گلستان در عهد قجر مورد استفاده بود. در دوره ناصرالدین شاه قاجار و با مسافرت‌هایی که شاه به کشورهای خارجی داشت، تحت تاثیر معماری اروپایی قرار گرفت و تغییراتی به سبک اروپایی در معماری کاخ گلستان انجام داد. شمس‌العماره زینت‌ترین و خاص‌ترین بنای کاخ گلستان است. ساختمان شمس‌العماره دارای ۵